FILOZOFIA

PYTAJ
ROZUMUJ
ODKRYWAJ

„Nie życie,
lecz dobre życie
jest tym,
co się liczy."
— SOKRATES

TEST PRÓBNY Z FILOZOFII

Poziom rozszerzony

Arkusz maturalny z zadaniami z kultury logicznej, analizą tekstu źródłowego i tematem rozprawki problemowej

SAPERE AUDE

MIEJ ODWAGĘ MYŚLEĆ

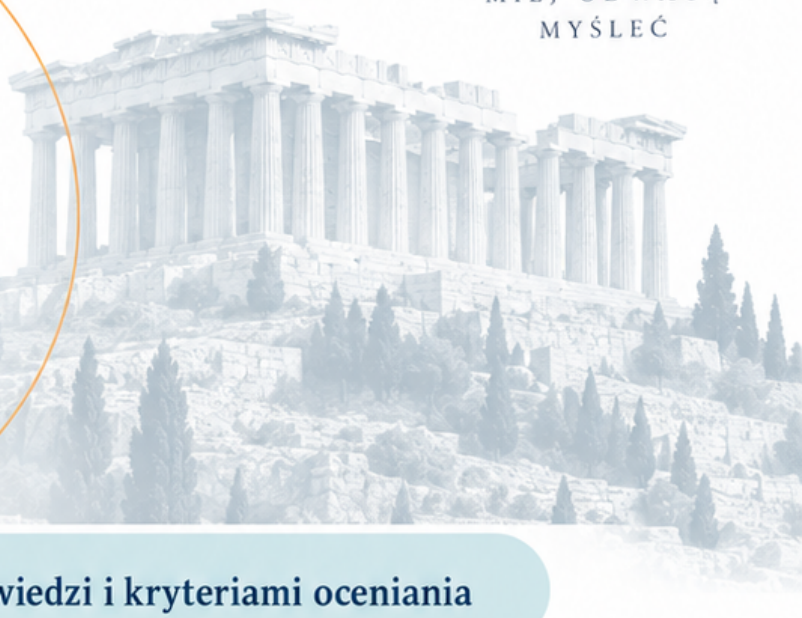

Z kluczem odpowiedzi i kryteriami oceniania

LOGIKA | TEKST ŹRÓDŁOWY | ARGUMENTACJA | ETYKA | POLITYKA | HISTORIA FILOZOFII

FILOZOFIA

Prawa autorskie

- Wszelkie prawa zastrzeżone.
- Niniejszy materiał został przygotowany wyłącznie do użytku własnego.
- Kopiowanie, rozpowszechnianie, udostępnianie lub odsprzedaż całości albo części bez zgody autora jest zabronione.
- Materiał ma charakter edukacyjny i służy przygotowaniu do egzaminu maturalnego z filozofii.

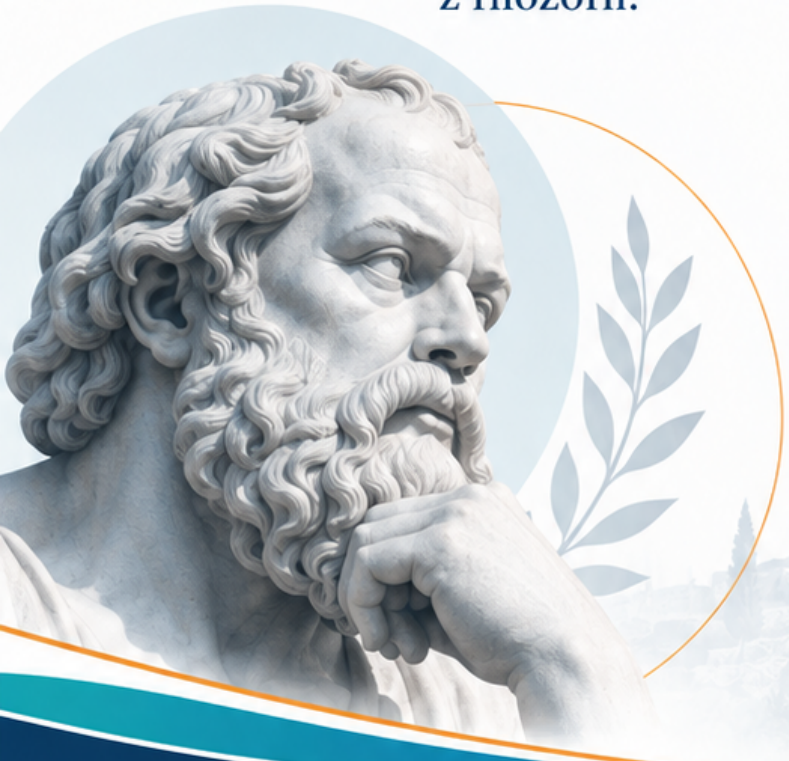

Wiedza ma największą wartość, gdy służy rozwojowi.

SPIS TREŚCI

PYTAJ
ROZUMUJ
ODKRYWAJ

00. Okładka 00
01. Prawa autorskie 01
02. Spis treści 02
03. Wprowadzenie 03

MODUŁ 01 ARKUSZ PRÓBNY MATURALNY

04. Subcapa modułu — Arkusz próbny maturalny 04
05. Informacje dla ucznia 05
06. Zadania 01–04 06
07. Zadania 05–08 07
08. Zadania 09–12 08
09. Zadania 13–16 09
10. Zadania 17–20 10
11. Zadania 21–24 11

MODUŁ 02 ANALIZA TEKSTU ŹRÓDŁOWEGO

12. Subcapa modułu — Analiza tekstu źródłowego 12
13. Tekst źródłowy I + zadania 13
14. Tekst źródłowy II + zadania 14
15. Synteza i interpretacja 15

MODUŁ 03 ROZPRAWKA PROBLEMOWA

16. Subcapa modułu — Rozprawka problemowa 16
17. Temat rozprawki 17
18. Planowanie odpowiedzi 18

MODUŁ 04 KLUCZ ODPOWIEDZI

19. Subcapa modułu — Klucz odpowiedzi 19
20. Klucz 01–08 20
21. Klucz 09–16 21
22. Klucz 17–24 22
23. Klucz do analizy tekstu 23
24. Wskazówki do rozprawki 24

MODUŁ 05 KRYTERIA OCENIANIA I AUTOANALIZA

25. Subcapa modułu — Kryteria oceniania i autoanaliza 25
26. Kryteria: zadania zamknięte 26
27. Kryteria: analiza tekstu 27
28. Kryteria: rozprawka 28
29. Model odpowiedzi analitycznej 29
30. Tabela błędów i refleksji 30
31. Plan powtórki po teście 31

PYTAJ
ROZUMUJ
ODKRYWAJ

„Poznawanie zaczyna się od zdziwienia.”
— ARYSTOTELES

Jak korzystać z tego materiału?

Ten materiał został przygotowany tak, aby pomóc Ci ćwiczyć myślenie filozoficzne w formie zbliżonej do egzaminu.

Znajdziesz tu zadania z kultury logicznej, analizę tekstu źródłowego oraz temat rozprawki problemowej.

Najlepszy efekt osiągniesz wtedy, gdy najpierw rozwiążesz arkusz samodzielnie, a dopiero później sięgniesz do klucza i kryteriów oceniania.

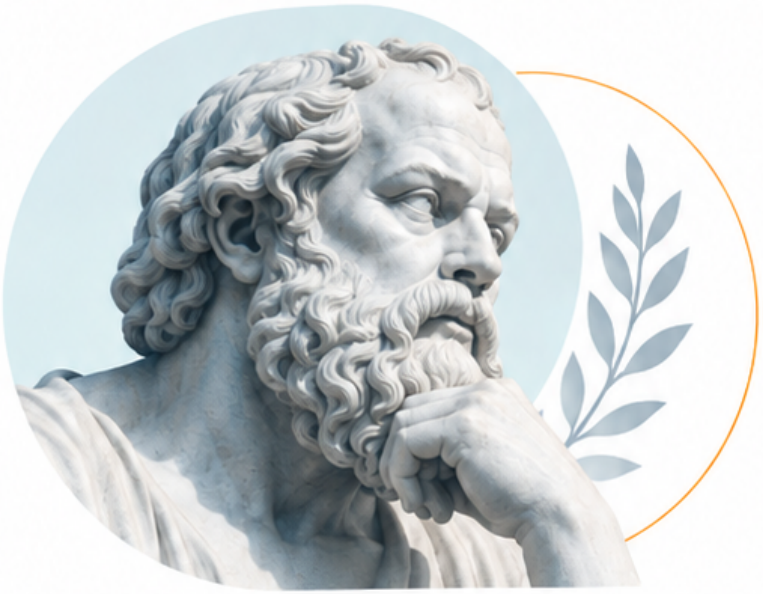

Co znajdziesz w środku?

1. Zadania maturalne
2. Analiza tekstu źródłowego
3. Rozprawka problemowa
4. Klucz i kryteria

Wskazówka

Pracuj spokojnie, zaznaczaj trudniejsze pytania i wróć do nich na końcu.

FILOZOFIA

MODUŁ 01

„Filozofia zaczyna się od zdziwienia.”

— ARYSTOTELES

ARKUSZ PRÓBNY MATURALNY

Zadania z kultury logicznej, historii filozofii i podstawowych problemów filozoficznych

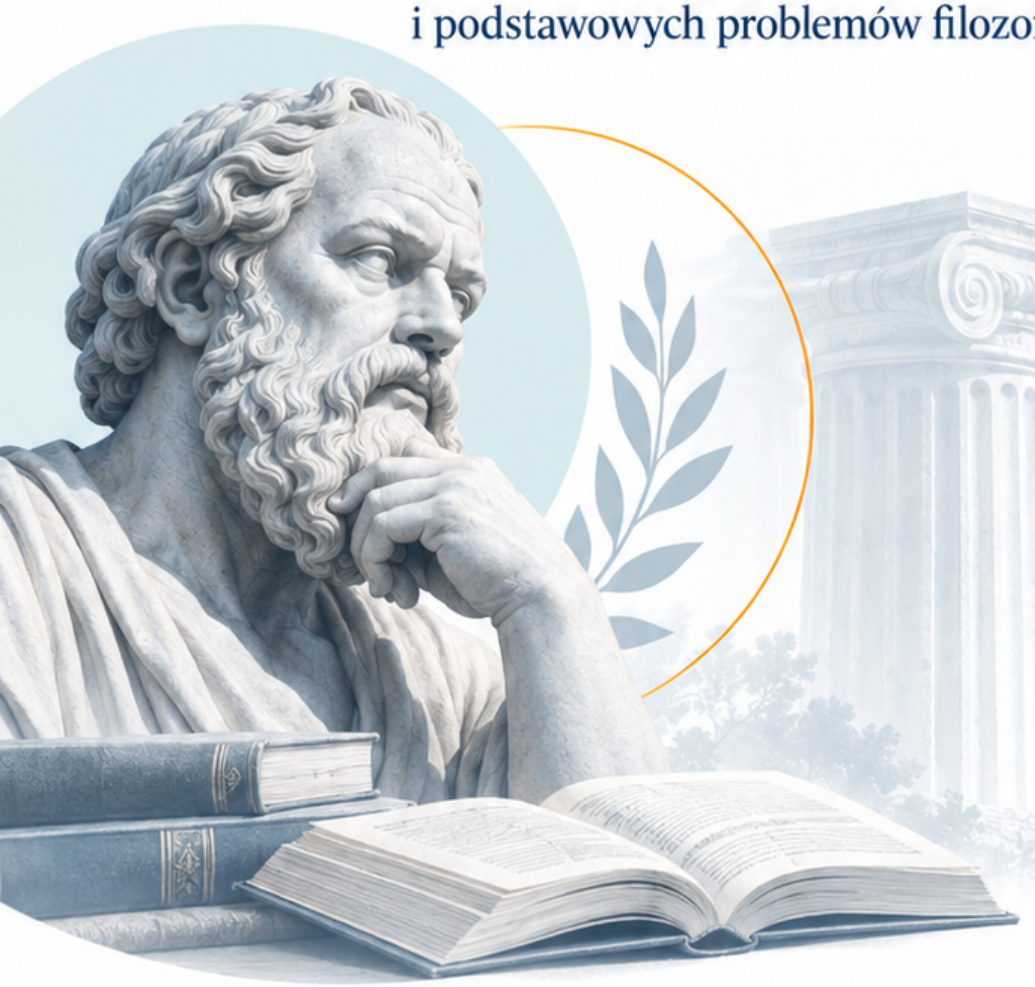

SAPERE AUDE

MIEJ ODWAGĘ MYŚLEĆ

Informacje dla ucznia

Arkusz zawiera zadania zamknięte i otwarte.

Czytaj polecenia uważnie.

W zadaniach zamkniętych wybierz jedną prawidłową odpowiedź.

W zadaniach otwartych formułuj odpowiedzi precyzyjnie i rzeczowo.

Na końcu materiału znajdziesz klucz odpowiedzi oraz kryteria oceniania.

Jak pracować z arkuszem?

1. Rozwiąż najpierw samodzielnie.
2. Zaznacz pytania trudne.
3. Sprawdź odpowiedzi.
4. Zrób autoanalizę.

Cel pracy

Ćwiczenie argumentacji, rozpoznawania pojęć i analizy stanowisk filozoficznych.

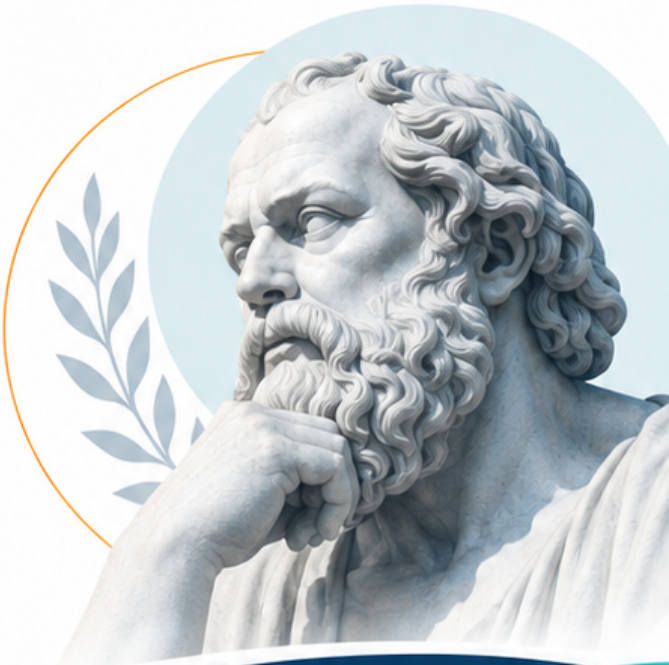

„Nie życie, lecz dobre życie jest tym, co się liczy."
— SOKRATES

Zadania 01–04 — Kultura logiczna I

01

Przeczytaj wypowiedź:

„Wszystkie organizmy oddychające tlenem potrzebują tlenu do życia. Delfin oddycha tlenem. Zatem delfin potrzebuje tlenu do życia."

Które zdanie jest wnioskiem?

A. Wszystkie organizmy oddychające tlenem potrzebują tlenu do życia.
B. Delfin oddycha tlenem.
C. Delfin potrzebuje tlenu do życia.
D. Wszystkie organizmy potrzebują tlenu do życia.
E. Wszystkie delfiny oddychają tlenem.

02

Która z poniższych wypowiedzi jest zdaniem logicznym (w sensie, że ma wartość logiczną: jest prawdziwe albo fałszywe)?

A. Czy sprawiedliwość zawsze wymaga równości?
B. Proszę zamknąć okno.
C. To niesprawiedliwe!
D. Wszystkie ludzie są śmiertelni.
E. Jak wspaniały świat!

03

Oceń, czy podana definicja jest zbyt szeroka, zbyt wąska, czy poprawna.

„Człowiek to istota żywa."

A. Definicja jest zbyt szeroka.
B. Definicja jest zbyt wąska.
C. Definicja jest poprawna.
D. Nie da się tego ocenić na podstawie podanych informacji.
E. Definicja jest niejasna, ale ani zbyt szeroka, ani zbyt wąska.

04

Jakiego rodzaju jest poniższa wypowiedź?

„Powinniśmy chronić środowisko, ponieważ jego zniszczenie zagraża przyszłym pokoleniom."

A. Jest to opis (stwierdzenie o faktach).
B. Jest to opinia (wyrażenie poglądów, bez podania uzasadnienia).
C. Jest to argument (zawiera tezę i uzasadnienie).
D. Jest to pytanie.
E. Jest to rozkaz (nakaz działania).

Zadania 05–08 — Kultura logiczna II

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ I UMIEJĘTNOŚCI

Pamiętaj

Wnioskowanie to przechodzenie od przesłanek do wniosku.

05

Który z poniższych przykładów przedstawia wnioskowanie dedukcyjne?

A Na podstawie obserwacji, że wiele łabędzi, które widziałem, było białych, wnioskuję, że wszystkie łabędzie są białe.
B Wszyscy ludzie są śmiertelni. Sokrates jest człowiekiem. Zatem Sokrates jest śmiertelny.
C Z faktu, że dziś pada deszcz, wnioskuję, że jutro też będzie padać.
D Skoro ten lek pomógł mojemu przyjacielowi, to zapewne pomoże także innym.
E Obserwuję, że metale rozszerzają się pod wpływem ciepła, więc wnioskuję, że wszystkie ciała stałe się rozszerzają.

06

Który z poniższych wniosków poprawnie wynika z podanej przesłanki?

„Jeśli pada deszcz, to ulice są mokre. Pada deszcz.”

A Ulice są mokre.
B Ulice są suche.
C Nie pada deszcz.
D Jeśli ulice są mokre, to pada deszcz.
E Ulice będą mokre.

07

W którym przykładzie popełniono błąd logiczny odwołania się do większości *(argumentum ad populum)*?

A Wszyscy moi znajomi uważają, że ten film jest dobry, więc na pewno jest dobry.
B Ten lek jest skuteczny, ponieważ zaleca go znany lekarz.
C Nie można wprowadzać zmian, bo to wywoła chaos i zniszczy nasze bezpieczeństwo.
D Skoro ta teoria sprawdziła się w jednym przypadku, to zadziała również w innych.
E To rozwiązanie jest słuszne, bo większość ludzi je popiera.

08

Który z poniższych przykładów jest przykładem wnioskowania analogicznego?

A Ten metal przewodzi prąd, bo wszystkie metale przewodzą prąd.
B Ziemia krąży wokół Słońca, więc wszystkie planety krążą wokół gwiazd.
C Mózg działa jak komputer, dlatego można go „zaprogramować” do nowych nawyków.
D Jeśli coś jest prawdziwe dzisiaj, to będzie prawdziwe jutro.
E Każdy student jest młody. Ania jest studentką. Zatem Ania jest młoda.

Zadania 09–12 — Historia filozofii: starożytność i średniowiecze

W każdym zadaniu wybierz jedną poprawną odpowiedź spośród A–E.

09 **Które stwierdzenie najlepiej oddaje znaczenie dialogu oraz pytań w filozofii Sokratesa?** *1 punkt*

A. Pytania służą przede wszystkim przekazaniu gotowej wiedzy o świecie.
B. Dialog ma na celu osiągnięcie zwycięstwa w sporze i obronę własnych tez.
C. Pytania sokratejskie ujawniają niewiedzę rozmówcy i prowadzą do troski o własną duszę.
D. Celem dialogu jest wykazanie, że prawda jest względna i nieosiągalna.
E. Sokrates stosował dialog wyłącznie jako metodę politycznej perswazji w Atenach.

10 **Które wyjaśnienie najlepiej oddaje sens alegorii jaskini u Platona?** *1 punkt*

A. Ludzie na ogół żyją w świecie pozorów, a poznanie Idei wymaga odwrócenia się od cieni ku światłu prawdy.
B. Jaskinia symbolizuje naturalny stan człowieka, który nie potrzebuje filozofii.
C. Cienie na ścianie są pełnym i wiarygodnym obrazem świata rzeczywistego.
D. Alegoria głosi, że wiedza zmysłowa jest wyższa niż wiedza rozumowa.
E. Wychodzenie z jaskini oznacza powrót do życia politycznego i aktywność w demokracji.

11 **Które stwierdzenie najlepiej wyraża arystotelesowskie rozumienie celu oraz związane z nim pojęcie cnót?** *1 punkt*

A. Celem każdego bytu jest przypadek, a cnoty wynikają z unikania działania.
B. Wszystkie rzeczy działają ze względu na określony cel (*telos*), a cnoty moralne są trwałymi dyspozycjami do właściwego działania.
C. Celem człowieka jest wyłącznie osiągnięcie przyjemności zmysłowych.
D. Cnoty mają charakter wyłącznie intelektualny i nie dotyczą sfery praktycznej.
E. Arystoteles odrzuca pojęcie celu jako pozbawione wartości poznawczej.

12 **Które stwierdzenie najlepiej oddaje stanowisko św. Tomasza z Akwinu dotyczące relacji rozumu i wiary?** *1 punkt*

A. Wiara całkowicie zastępuje rozum, a rozum nie ma samodzielnej wartości poznawczej.
B. Rozum i wiara pochodzą od tego samego Boga i nie mogą sobie ostatecznie przeczyć.
C. Rozum prowadzi wyłącznie do ateizmu, a wiara do wiedzy o świecie doczesnym.
D. Wiara jest jedynie subiektywnym przekonaniem, które nie wymaga rozumowego uzasadnienia.
E. Tomasz z Akwinu utożsamia wiarę z wiedzą filozoficzną i nie rozróżnia tych sfer.

Zadania 13–16 — Filozofia nowożytna i teoria poznania

Słowa-klucze

rozum
doświadczenie
poznanie
pewność
krytycyzm

13 **Które stwierdzenie najlepiej oddaje sens kartezjańskiej metody wątpienia i słynnego zdania „myślę, więc jestem"?**

A. Polega na odrzuceniu wszelkiego doświadczenia zmysłowego jako całkowicie fałszywego.
B. Ma na celu znalezienie czegoś, co jest absolutnie pewne, a punktem wyjścia staje się oczywistość własnego myślenia.
C. Zakłada, że świat zewnętrzny jest iluzją stworzoną przez Boga.
D. Dowodzi istnienia innych umysłów na podstawie analogii do własnego istnienia.
E. Prowadzi do wniosku, że prawda zależy od zgody większości.

14 **Zgodnie z empirystyczną koncepcją poznania (np. u Locke'a lub Hume'a) źródłem wszystkich naszych idei jest przede wszystkim:**

A. rozum, który posiada wrodzone idee niezależne od doświadczenia.
B. doświadczenie zmysłowe, dostarczające materiału dla umysłu.
C. intuicja intelektualna, która pozwala poznać istoty rzeczy.
D. objawienie religijne, przekazujące prawdy niedostępne zmysłom.
E. wola, która kształtuje przedmioty poznania zgodnie z naszymi pragnieniami.

15 **Które stanowisko najlepiej charakteryzuje racjonalizm nowożytny?**

A. Źródłem poznania jest przede wszystkim doświadczenie zmysłowe.
B. Rozum dostarcza pewnej i niezależnej od doświadczenia wiedzy o rzeczywistości.
C. Poznanie ogranicza się do opisu zjawisk, bez możliwości poznania istoty rzeczy.
D. Prawda jest wynikiem użyteczności poznania w praktyce życiowej.
E. Wiedza ma charakter wyłącznie subiektywny i zmienny.

16 **Zgodnie z krytyczną filozofią Kanta, poznanie zmysłowe i rozum pozostają w określonej relacji. Które stwierdzenie najlepiej oddaje jego stanowisko?**

A. Poznanie zmysłowe samo w sobie dostarcza pełnej wiedzy o rzeczach.
B. Rozum samodzielnie poznaje rzeczy, bez potrzeby danych zmysłowych.
C. Dopiero współdziałanie zmysłów (dających materiał) i rozumu (narzucającego formy) umożliwia doświadczenie przedmiotów.
D. Poznanie rzeczy samych w sobie jest możliwe dzięki intuicji intelektualnej.
E. Warunki poznania zależą wyłącznie od cech przedmiotów, a nie od struktury podmiotu poznającego.

Zadania 17–20 — Etyka i filozofia człowieka

W każdym zadaniu wybierz jedną poprawną odpowiedź spośród A–E.

Słowa-klucze

obowiązek
cnota
szczęście
użyteczność
wolność

17 Rozpoznanie stanowiska etycznego na podstawie krótkiego opisu.

1 punkt

W pewnej sytuacji ktoś postępuje uczciwie nie dlatego, że ma na to ochotę, lecz dlatego, że uważa to za swój moralny obowiązek.
Które stanowisko najlepiej oddaje tę postawę?

A. utylitaryzm
B. etyka cnót
C. imperatyw kategoryczny
D. hedonizm
E. relatywizm

18 Szczęście, przyjemność i sposób życia.

1 punkt

Które stanowisko filozoficzne najlepiej pasuje do poglądu, że dobre życie polega na rozsądnym ograniczaniu pragnień i osiąganiu wewnętrznego spokoju?

A. stoicyzm
B. epikureizm
C. relatywizm
D. deontologia
E. cynizm

19 Utylitaryzm i ocena skutków działań.

1 punkt

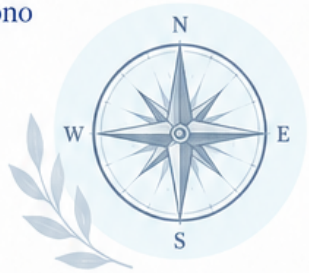

Jeżeli ktoś ocenia działanie przede wszystkim według tego, czy przynosi ono największe dobro największej liczbie ludzi, to odwołuje się do:

A. etyki obowiązku
B. etyki cnót
C. personalizmu
D. utylitaryzmu
E. sceptycyzmu

20 Wolność, odpowiedzialność i natura człowieka.

1 punkt

Człowiek panuje nad impulsami, rozważa skutki swoich decyzji i bierze odpowiedzialność za własne czyny. Która interpretacja najlepiej oddaje taką wizję człowieka?

A. deterministyczna
B. racjonalna i etyczna
C. nihilistyczna
D. skrajnie hedonistyczna
E. całkowicie relatywistyczna

Koniec części testowej

Zadania 21–24 — Filozofia społeczna, polityczna i współczesne problemy filozoficzne

W każdym zadaniu wybierz jedną poprawną odpowiedź spośród A–E.

Słowa-klucze

społeczeństwo
państwo
wolność
sprawiedliwość
tolerancja
współczesność

21 Państwo i umowa społeczna.

1 punkt

Która koncepcja najlepiej oddaje pogląd, że ludzie tworzą państwo po to, aby uniknąć konfliktów i zapewnić sobie bezpieczeństwo?

A. Ujęcie Thomasa Hobbesa.
B. Ujęcie Johna Locke'a.
C. Ujęcie Jeana-Jacques'a Rousseau.
D. Anarchizm.
E. Stoicyzm.

22 Wolność jednostki a dobro wspólne.

1 punkt

W pewnym mieście wprowadzono zakaz używania hulajnóg elektrycznych w najważniejszych parkach, aby chronić bezpieczeństwo pieszych. Część mieszkańców krytykuje ten zakaz jako ograniczenie wolności jednostki. Która interpretacja tego sporu najlepiej oddaje jego sens?

A. Wolność negatywna.
B. Odpowiedzialność obywatelska.
C. Skrajny indywidualizm.
D. Konformizm.
E. Determinizm społeczny.

23 Tolerancja, pluralizm i relatywizm.

1 punkt

Które pojęcie najlepiej wyjaśnia możliwość demokratycznego współistnienia różnych światopoglądów, bez twierdzenia, że wszystkie poglądy są jednakowo prawdziwe?

A. Tolerancja.
B. Pluralizm.
C. Etnocentryzm.
D. Dogmatyzm.
E. Relatywizm.

24 Filozofia wobec współczesności.

1 punkt

Dlaczego filozofia w dobie technologii, mediów i kultury masowej wciąż pozostaje ważna?

A. Dostarcza gotowych odpowiedzi na wszystkie praktyczne problemy.
B. Pozwala krytycznie analizować informacje i kwestionować uproszczenia.
C. Ma jedynie wartość historyczną i edukacyjną.
D. Zastępuje wiedzę naukową w rozwiązywaniu problemów technicznych.
E. Służy przede wszystkim umacnianiu istniejących ideologii.

Po rozwiązaniu arkusza przejdź do analizy tekstu źródłowego.

MÓDUL 02

ANALIZA TEKSTU ŹRÓDŁOWEGO

Czytanie ze zrozumieniem, rozpoznawanie tez, interpretacja pojęć i formułowanie wniosków

Pracuj uważnie — w tej części liczy się nie tylko wiedza, ale też precyzja myślenia.

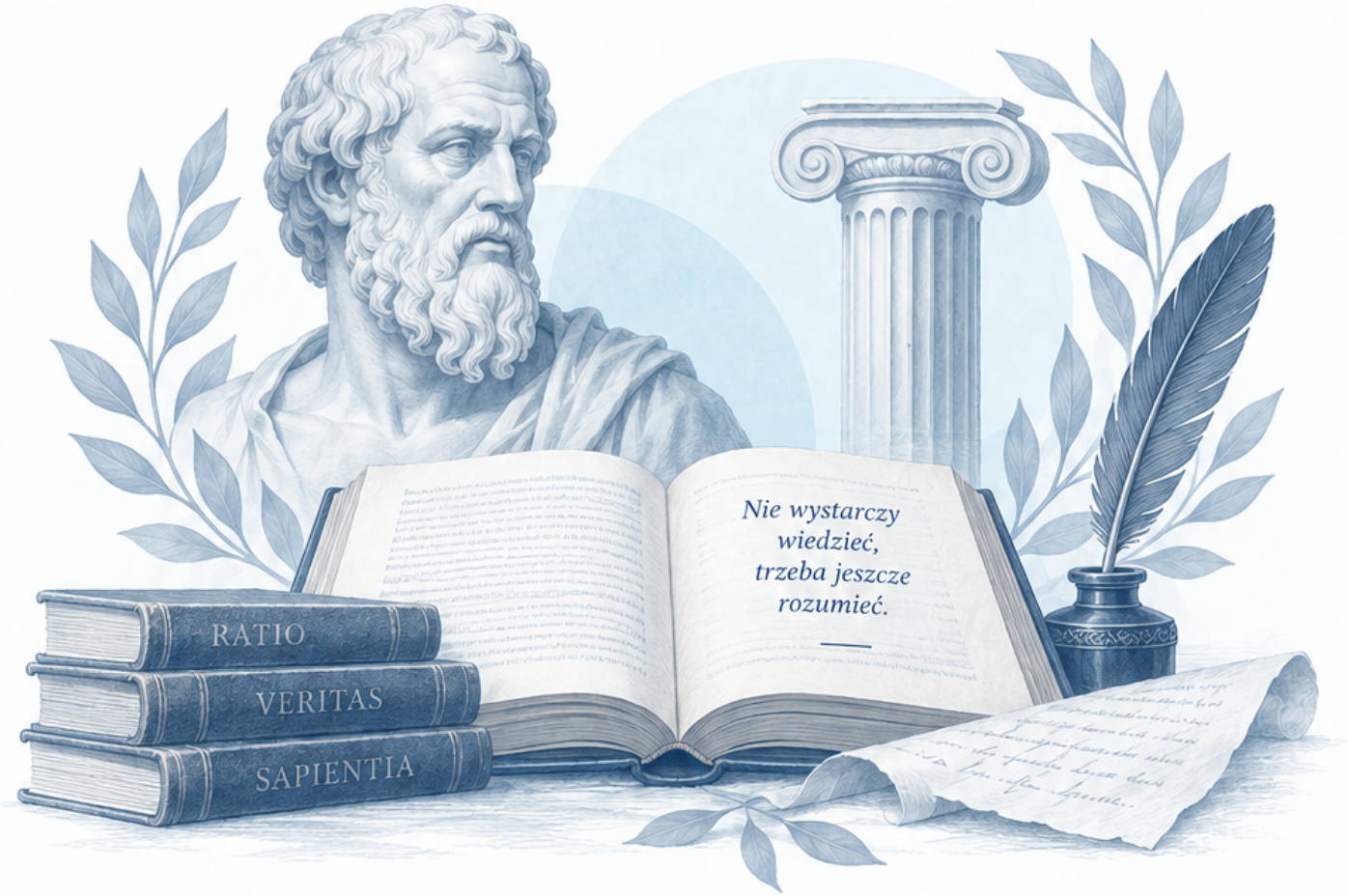

Tekst źródłowy I — Rozum, zwątpienie i pewność

Na co zwrócić uwagę?

teza autora
rola rozumu
znaczenie wątpienia
źródło pewności

Zmysły nieraz mnie zwodziły, a to, co dziś wydaje się oczywiste, jutro może okazać się złudzeniem. Dlatego postanowiłem odrzucić jako fałszywe wszystko, w czym można choćby w najmniejszym stopniu powątpiewać. Nie chodzi o to, by niczego nie przyjmować, lecz by wstrzymać się z osądem tam, gdzie brak całkowitej pewności. Rozum, kierując się jasnymi i wyraźnymi ideami, pozwala szukać tego, co nie podlega wątpliwości. Nawet jeśli wszystko inne okaże się złudzeniem, nie mogę wątpić, że wątpię, a zatem, że myślę. W tym tkwi pierwsza i niezachwiana pewność, od której należy rozpocząć poszukiwanie wiedzy.

René Descartes (inspiracja / fragment adaptowany)

25 **Wskaż główną tezę fragmentu.** *1 punkt*

A. Zmysły zawsze dostarczają prawdziwej wiedzy o świecie.
B. Należy odrzucić wszystko, co nie jest całkowicie pewne.
C. Zwątpienie prowadzi do przekonania, że świat nie istnieje.
D. Rozum nie może dać żadnej pewności.
E. Myślenie jest złudzeniem, podobnym do wrażeń zmysłowych.

26 **Wyjaśnij, na czym polega zwątpienie metodyczne.** *2 punkty*

27 **Dlaczego autor zachowuje ostrożność wobec poznania zmysłowego?** *2 punkty*

28 **Które z poniższych zdań najlepiej oddaje sens fragmentu?** *1 punkt*

A. Prawdziwa wiedza opiera się wyłącznie na wrażeniach zmysłowych.
B. Zwątpienie ma na celu odnalezienie niepodważalnej podstawy wiedzy.
C. Wszystkie nasze przekonania są jednakowo pewne.
D. Rozum jedynie powtarza treści dostarczone przez zmysły.
E. Jedynym pewnym poznaniem jest wiedza o istnieniu świata zewnętrznego.

Tekst źródłowy II –
Oświecenie, autonomia i dojrzałość myślenia

Słowa-klucze

autonomia
rozum
dojrzałość
odpowiedzialność
odwaga myślenia

„Niedojrzałość jest niezdolnością człowieka do posługiwania się własnym rozumem bez kierownictwa drugiego. Człowiek sam jest sobie winien tę niedojrzałość, jeśli jej przyczyną nie jest brak rozumu, lecz brak odwagi i zdecydowania, by posługiwać się nim samodzielnie. Sapere aude! Miej odwagę posługiwać się własnym rozumem! Nie polegaj biernie na autorytecie innych, lecz samodzielnie myśl, rozważaj i wydawaj sądy. Tylko w ten sposób człowiek może wyjść z niedojrzałości i stać się naprawdę wolny."

Immanuel Kant (inspiracja / fragment adaptowany)

29 **Jak autor rozumie „niedojrzałość" człowieka?** *1 punkt*

W oparciu o tekst wyjaśnij, na czym polega niedojrzałość człowieka według Kanta.

30 **Które zdanie najlepiej wyraża przesłanie fragmentu?** *1 punkt*

A. Należy bezkrytycznie ufać autorytetom, bo sami nie możemy dojść do prawdy.
B. Prawdziwa wolność polega na samodzielnym używaniu własnego rozumu.
C. Człowiek z natury jest niedojrzały i nie może tego zmienić.
D. Wiedza jest możliwa tylko dzięki posłuszeństwu wobec tradycji.
E. Rozum ludzki jest zbyt słaby, dlatego potrzebuje stałego kierownictwa innych.

31 **Wyjaśnij znaczenie wezwania „Sapere aude".** *1 punkt*

Na podstawie tekstu wyjaśnij, co oznacza wezwanie „*Sapere aude*" i dlaczego, według autora, ma ono kluczowe znaczenie dla człowieka.

32 **Wskaż, która postawa najlepiej realizuje ideał przedstawiony w tekście.** *1 punkt*

A. Osoba, która przed ważną decyzją samodzielnie analizuje argumenty i nie ulega presji otoczenia.
B. Osoba, która zawsze kieruje się opinią większości, aby uniknąć odpowiedzialności.
C. Osoba, która unika samodzielnego myślenia, ponieważ obawia się popełnienia błędu.
D. Osoba, która przyjmuje gotowe odpowiedzi od autorytetów bez zadawania pytań.
E. Osoba, która rezygnuje z własnych przekonań, aby zyskać akceptację grupy.

Synteza i interpretacja — Porównanie stanowisk

Tekst I
Rozum i pewność

→

Tekst II
Rozum i autonomia

→

Twoja odpowiedź
Porównanie i wniosek

Jak budować odpowiedź?

1. wskaż tezę
2. przywołaj fragment
3. porównaj stanowiska
4. sformułuj wniosek

33 Porównanie

3 punkty

Porównaj oba teksty pod względem roli rozumu w życiu człowieka.

34 Interpretacja

4 punkty

Wyjaśnij, czy autorzy bardziej podkreślają pewność poznania, czy samodzielność myślenia. Uzasadnij odpowiedź odwołaniem do obu fragmentów.

35 Własne stanowisko

3 punkty

Czy zgadzasz się z tezą, że dojrzałość człowieka zaczyna się wtedy, gdy potrafi samodzielnie oceniać swoje przekonania? Odpowiedz krótko i uzasadnij.

MÓDUL 03

ROZPRAWKA PROBLEMOWA

Sformułuj stanowisko, zbuduj argumentację i odwołaj się do filozofii w sposób świadomy.

To moment, w którym wiedza spotyka się z myśleniem własnym.

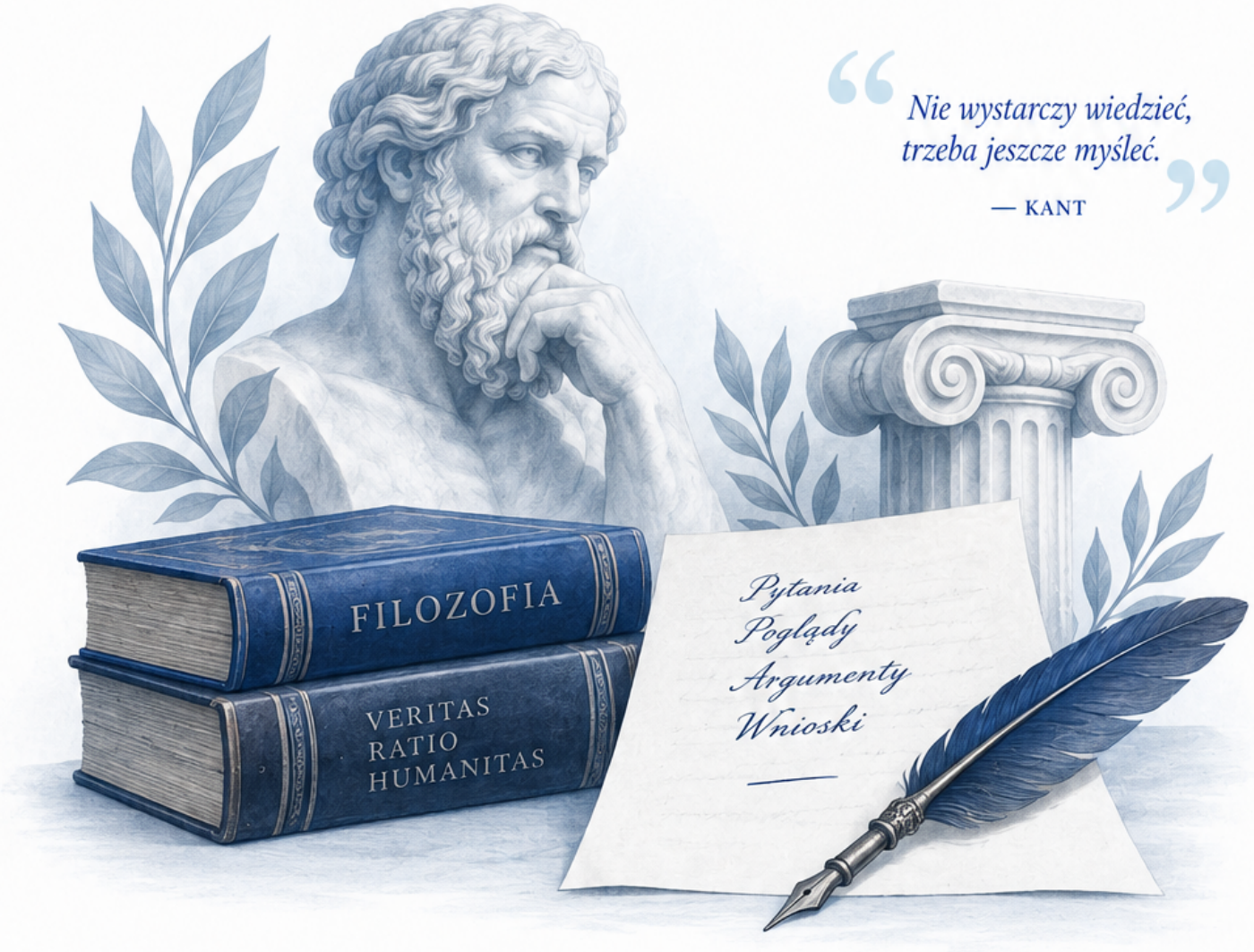

> *Nie wystarczy wiedzieć, trzeba jeszcze myśleć.*
>
> — KANT

Temat rozprawki problemowej

Czy wolność człowieka polega przede wszystkim na możliwości wyboru, czy raczej na zdolności kierowania się rozumem?

Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko, odwołując się do wybranych koncepcji filozoficznych.

Wskazówki do napisania rozprawki:

1. Sformułuj własne stanowisko.
2. Uzasadnij je w sposób spójny i logiczny.
3. Odwołaj się do co najmniej dwóch pojęć lub stanowisk filozoficznych.
4. Możesz wykorzystać autorów omawianych wcześniej w materiale.
5. Zadbaj o wstęp, rozwinięcie i zakończenie.

Możliwe kierunki rozważań:

- wolność a autonomia
- wolność a odpowiedzialność
- rozum a emocje
- wybór a dojrzałość
- człowiek jako istota moralna

„Nie wystarczy chcieć – trzeba także wiedzieć, dlaczego.”

Planowanie rozprawki — od pomysłu do argumentu

Uporządkuj swoje myśli i przygotuj logiczny plan rozprawki filozoficznej. Wypełnij kolejne kroki, aby przekształcić temat w spójną argumentację.

Słowa-klucze

plan
argument
uzasadnienie
kontrargument
spójność
wniosek

1 Teza

Moja teza: _____

_____

2 Argument 1

Co chcę pokazać? _____

Do jakiego filozofa / pojęcia się odwołam? _____

Jaki przykład mogę wykorzystać? _____

3 Argument 2

Co rozwijam w dalszej części? _____

Jak pogłębiam stanowisko? _____

Jaki kontrast lub drugą perspektywę mogę pokazać? _____

4 Kontrargument / trudność

Jak ktoś mógłby się ze mną nie zgodzić? _____

Jak mogę na to odpowiedzieć? _____

5 Wniosek

Wniosek końcowy: _____

_____

_____

6 Checklista

- ☐ Czy mam jasną tezę?
- ☐ Czy podałem uzasadnienie?
- ☐ Czy odwołałem się do filozofii?
- ☐ Czy odpowiedź jest spójna?
- ☐ Czy zakończenie wynika z argumentacji?

MÓDULO 04

KLUCZ ODPOWIEDZI

Sprawdź swoje odpowiedzi, porównaj rozumowanie i zobacz, czego jeszcze warto dopracować.

Dobry klucz nie tylko pokazuje poprawną odpowiedź — pomaga też zrozumieć dlaczego.

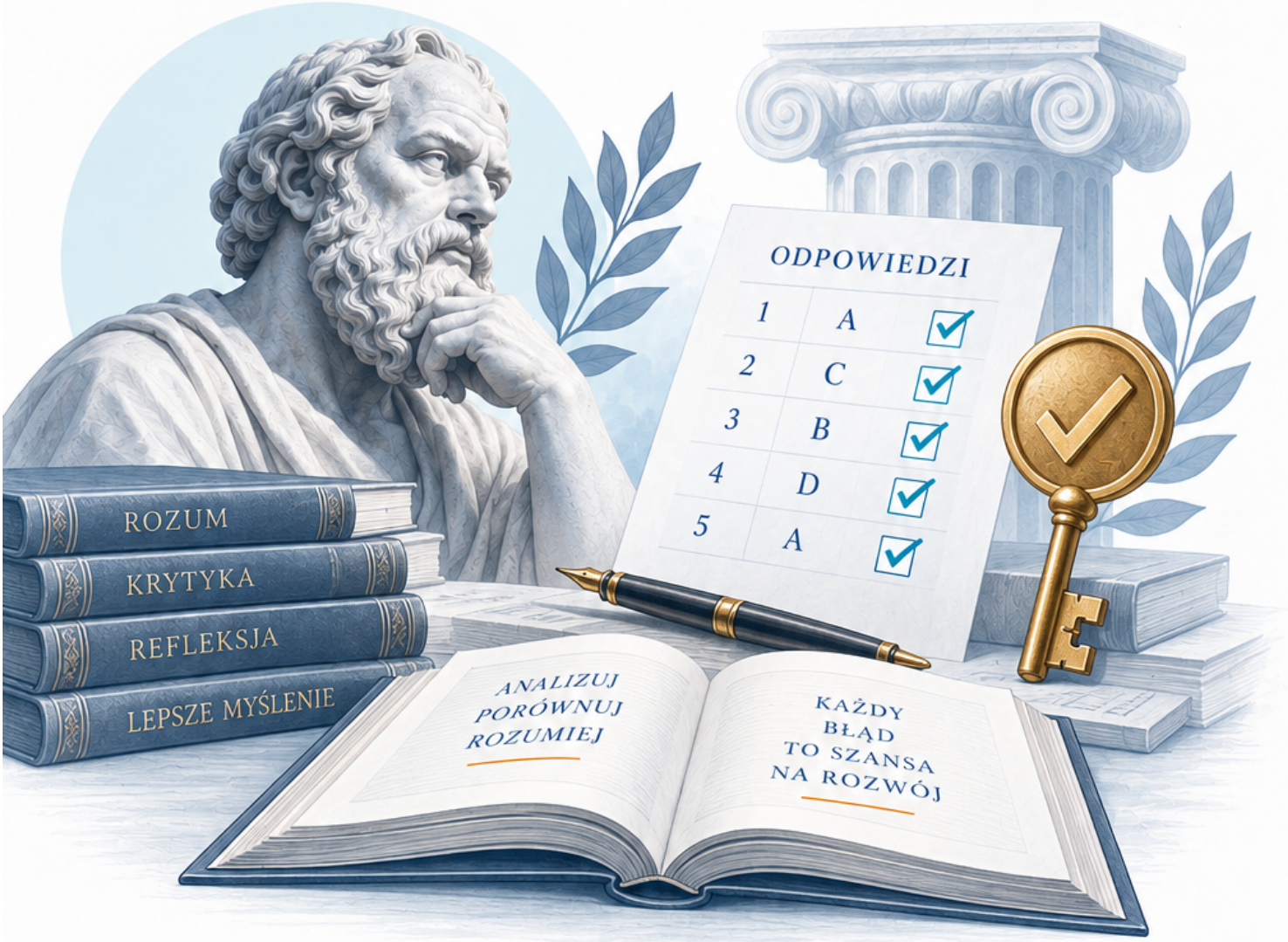

Klucz odpowiedzi – Zadania 01–08

Kultura logiczna — odpowiedzi i krótkie wyjaśnienia

01 Przesłanka i wniosek

Poprawna odpowiedź: C

Wyjaśnienie:
Przesłanki to zdania, które mają uzasadnić określony wniosek. Wniosek jest natomiast twierdzeniem, które wynika — lub ma wynikać — z przedstawionych przesłanek.

Wskazówka:
Szukaj odpowiedzi na pytanie: Co autor chce udowodnić? To najczęściej właśnie wniosek.

02 Zdanie w sensie logicznym

Poprawna odpowiedź: D

Wyjaśnienie:
Zdaniem w sensie logicznym jest wypowiedź, której można przypisać wartość prawdy albo fałszu. Pytanie, rozkaz albo prośba nie są zdaniami logicznymi.

Zapamiętaj:
zdanie logiczne → prawda albo fałsz.

03 Definicja zbyt szeroka lub zbyt wąska

Poprawna odpowiedź: A

Wyjaśnienie:
Definicja zbyt szeroka obejmuje również przedmioty, które nie powinny należeć do definiowanego pojęcia. Definicja zbyt wąska pomija część elementów, które powinny być objęte definicją.

Mini przykład:
Ptak to zwierzę, które lata. — Definicja jest zbyt wąska.

04 Argument, opinia czy opis

Poprawna odpowiedź: C

Wyjaśnienie:
Argument zawiera co najmniej jedną przesłankę mającą uzasadniać określony wniosek. Samo stwierdzenie własnego stanowiska nie jest jeszcze argumentem.

Wskazówka:
Jeżeli wypowiedź odpowiada zarówno na: Co twierdzę? oraz Dlaczego tak twierdzę? — najprawdopodobniej mamy do czynienia z argumentacją.

05 Dedukcja i indukcja

Poprawna odpowiedź: B

Wyjaśnienie:
W rozumowaniu dedukcyjnym, przy prawdziwych przesłankach i poprawnej strukturze, wniosek wynika z nich koniecznie. W indukcji wniosek jest jedynie bardziej lub mniej prawdopodobny.

Mini schemat:
DEDUKCJA: ogólne → szczegółowe, wniosek konieczny.
INDUKCJA: przypadki → uogólnienie, wniosek prawdopodobny.

06 Jeśli..., to...

Poprawna odpowiedź: A

Wyjaśnienie:
Zdanie warunkowe ma strukturę: Jeżeli P, to Q. P jest poprzednikiem, a Q następnikiem warunku.

Pułapka:
Z: Jeśli pada deszcz, ulica jest mokra, nie wynika: Jeśli ulica jest mokra, to pada deszcz.

07 Błąd argumentacyjny

Poprawna odpowiedź: E

Wyjaśnienie:
W błędnym argumencie uzasadnienie może wyglądać przekonująco, ale nie dostarcza właściwego powodu do przyjęcia wniosku. Przykładowo: Większość ludzi tak uważa, więc musi to być prawda — to odwołanie do popularności opinii.

08 Argument przez analogię

Poprawna odpowiedź: C

Wyjaśnienie:
Argument przez analogię opiera się na podobieństwie między dwoma przypadkami. Trzeba sprawdzić, czy wskazane podobieństwa są istotne dla wniosku.

SPRAWDŹ SWÓJ WYNIK

7–8 poprawnych:	bardzo dobre rozpoznawanie podstawowych struktur logicznych
5–6 poprawnych:	dobra podstawa, warto powtórzyć pojedyncze pojęcia
3–4 poprawne:	wróć do definicji i typów rozumowania
0–2 poprawne:	zacznij od podstaw kultury logicznej i rozwiązuj zadania krok po kroku

Klucz odpowiedzi — Zadania 09–16

Od filozofii starożytnej do teorii poznania

WIELKIE IDEIE LEPIEJ SIĘ ŁĄCZĄ.

FILOZOFIA POMAGA WIDZIEĆ WIĘCEJ.

09 Sokrates

Poprawna odpowiedź: C

Sokrates prowadził rozmówcę poprzez pytania, zachęcając go do samodzielnego badania własnych przekonań. Jego metoda nie polegała przede wszystkim na przekazywaniu gotowych odpowiedzi, lecz na ujawnianiu sprzeczności i dochodzeniu do bardziej świadomego stanowiska.

Słowa-klucze: dialog • pytanie • samopoznanie • krytyczne myślenie

10 Platon — alegoria jaskini

Poprawna odpowiedź: A

Alegoria jaskini pokazuje różnicę między pozorem a prawdziwym poznaniem. Cienie symbolizują ograniczony sposób postrzegania rzeczywistości, natomiast wyjście z jaskini można interpretować jako proces dochodzenia do prawdy.

Nie pomyl: cień ≠ prawda
opinia ≠ wiedza

11 Arystoteles

Poprawna odpowiedź: B

Arystoteles analizował rzeczywistość między innymi poprzez pojęcia przyczyn, celu, formy i materii. W etyce podkreślał znaczenie cnoty, kształtowania charakteru i właściwej miary.

Zapamiętaj: Arystoteles → cnota + rozumne działanie + właściwa miara

12 Wiara i rozum

Poprawna odpowiedź: B

W filozofii średniowiecznej jednym z centralnych problemów była relacja między rozumem a wiarą. U św. Tomasza rozum i wiara nie muszą być traktowane jako całkowicie sprzeczne źródła poznania.

Słowa-klucze: wiara • rozum • teologia • filozofia

13 Kartezjusz

Poprawna odpowiedź: B

Kartezjusz poszukuje wiedzy, której nie można podważyć. Metodyczne wątpienie służy oczyszczeniu poznania z przekonań niepewnych. Najważniejszym punktem wyjścia staje się pewność samego aktu myślenia.

Skojarzenie: Cogito → pewność myślenia

14 Empiryzm

Poprawna odpowiedź: B

Empiryzm podkreśla znaczenie doświadczenia zmysłowego jako źródła wiedzy. W filozofii Locke'a umysł nie posiada od początku całej treści poznania — doświadczenie odgrywa fundamentalną rolę.

Słowo-klucz: doświadczenie

15 Racjonalizm

Poprawna odpowiedź: B

Racjonalizm przypisuje szczególną rolę rozumowi. Nie oznacza to koniecznie całkowitego odrzucenia doświadczenia, lecz przekonanie, że rozum jest niezbędny do osiągania pewnej i uporządkowanej wiedzy.

Mini porównanie:
EMPIRYZM → doświadczenie
RACJONALIZM → rozum

16 Kant

Poprawna odpowiedź: C

Kant próbował przekroczyć prosty konflikt między racjonalizmem a empiryzmem. Poznanie zaczyna się od doświadczenia, ale umysł aktywnie porządkuje materiał poznawczy.

Najważniejsza myśl:
poznanie nie jest tylko biernym odbiciem rzeczywistości.

MAPA AUTORÓW

Sokrates → *dialog*

Platon → *idee*

Arystoteles → *cnota / przyczyny*

filozofia średniowieczna → *wiara i rozum*

Kartezjusz → *pewność*

empiryzm → *doświadczenie*

Kant → *warunki poznania*

Klucz odpowiedzi – Zadania 17–24

Etyka, człowiek, społeczeństwo i polityka

17 Kant i obowiązek

Poprawna odpowiedź: C

Wyjaśnienie:
W etyce Kanta wartość moralna działania nie zależy przede wszystkim od jego skutków ani od osobistych korzyści. Kluczowe jest działanie zgodne z obowiązkiem i zasadą, którą można uznać za powszechną.

Słowa-klucze: obowiązek • rozum • zasada moralna • imperatyw

18 Epikureizm / stoicyzm

Poprawna odpowiedź: B

Wyjaśnienie:
Jeżeli zadanie dotyczy spokojnego życia, ograniczenia zbednych pragnień i unikania cierpienia, należy zwrócić uwagę na epikureizm. Jeżeli nacisk pada na panowanie nad własną postawą wobec rzeczy, których nie możemy kontrolować, pojawia się związek ze stoicyzmem.

Mini porównanie:

EPIKUREIZM	STOICYZM
spokój • rozsądna przyjemność ograniczenie pragnień	opanowanie • cnota akceptacja tego, czego nie kontrolujemy

19 Utylitaryzm

Poprawna odpowiedź: D

Wyjaśnienie:
Utylitaryzm ocenia działania przede wszystkim poprzez ich konsekwencje. Ważne jest zwiększanie dobra lub szczęścia oraz ograniczanie cierpienia.

Pytanie kontrolne:
Jakie skutki przyniesie to działanie?

20 Wolność i odpowiedzialność

Poprawna odpowiedź: B

Wyjaśnienie:
Filozoficzne pojęcie wolności nie zawsze oznacza możliwość robienia wszystkiego, czego się chce. W wielu koncepcjach wolność wiąże się także z rozumnością, odpowiedzialnością i zdolnością kierowania własnym działaniem.

21 Umowa społeczna

Poprawna odpowiedź: A

Wyjaśnienie:
Filozofowie umowy społecznej próbowali wyjaśnić pochodzenie i legitymizację władzy politycznej poprzez zgodę lub porozumienie ludzi.

Najważniejsze ujęcia:

Hobbes	→	bezpieczeństwo i silna władza
Locke	→	prawa jednostki
Rousseau	→	wspólnota i wola powszechna

22 Wolność jednostki

Poprawna odpowiedź: A

Wyjaśnienie:
W filozofii politycznej wolność jednostki często analizowana jest w relacji do prawa, odpowiedzialności i dobra wspólnego. Nie każda ograniczająca norma oznacza automatycznie całkowite zniesienie wolności.

23 Tolerancja i pluralizm

Poprawna odpowiedź: B

Wyjaśnienie:
Pluralizm oznacza istnienie różnych stanowisk, wartości lub sposobów życia. Tolerancja oznacza gotowość do pokojowego współistnienia mimo różnic. Nie są one tym samym co twierdzenie, że każde przekonanie jest równie prawdziwe.

Ważne: pluralizm ≠ relatywizm

24 Filozofia współczesności

Poprawna odpowiedź: B

Wyjaśnienie:
Filozofia może analizować nie tylko tradycyjne problemy, ale również współczesne zjawiska — technologię, media, kulturę masową, konsumpcję czy zmianę relacji społecznych. Jej zadaniem jest stawianie pytań o założenia, wartości i konsekwencje tych zjawisk.

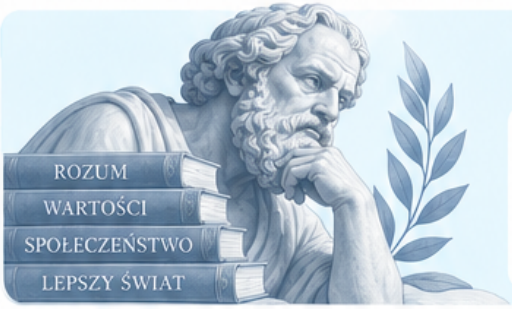

TWÓJ WYNIK — ZADANIA 01–24

Poprawne odpowiedzi: _____ / 24

Najlepiej poszło mi: _____

Muszę powtórzyć: _____

Temat, do którego wrócę: _____

Klucz — Analiza tekstu źródłowego

Jak wygląda poprawna odpowiedź?

W zadaniach otwartych może być kilka poprawnych sformułowań odpowiedzi. Poniżej znajdziesz przykłady, elementy, które powinny się w niej znaleźć, oraz wskazówki, jak unikać błędów.

Słowa mogą być różne, liczy się trafne myślenie.

25 Główna teza tekstu

Przykładowa poprawna odpowiedź:
Autor pokazuje, że aby osiągnąć pewną wiedzę, należy poddać w wątpliwość przekonania, których nie można uzasadnić w sposób wystarczająco pewny.

Odpowiedź powinna zawierać:
- poszukiwanie pewności
- rolę wątpienia
- krytyczny stosunek do przekonań

Nie wystarczy:
- Autor mówi o myśleniu.

26 Zwątpienie metodyczne

Oczekiwana odpowiedź:
Zwątpienie metodyczne polega na celowym podważaniu tych przekonań, wobec których można wskazać racjonalny powód do wątpliwości. Nie jest ono celem samym w sobie, lecz metodą poszukiwania wiedzy pewnej.

Elementy potrzebne:
- metoda
- podważanie przekonań
- poszukiwanie pewności

27 Poznanie zmysłowe

Przykładowa odpowiedź:
Autor zachowuje ostrożność wobec zmysłów, ponieważ doświadczenie zmysłowe może czasami prowadzić do błędu. Jeżeli źródło poznania może nas zwodzić, nie może automatycznie stanowić absolutnie pewnego fundamentu wiedzy.

28 Sens fragmentu

Poprawna alternatywa: C

Wyjaśnienie:
Ta odpowiedź najlepiej oddaje sens całego fragmentu, ponieważ ukazuje, że zasadniczym celem jest poszukiwanie pewności poprzez krytyczne badanie własnych przekonań.

Pułapka egzaminacyjna:
Nie wybieraj odpowiedzi tylko dlatego, że zawiera słowo obecne w tekście. Sprawdź, czy oddaje sens całego argumentu.

29 Niedojrzałość

Przykładowa odpowiedź:
Niedojrzałość oznacza niezdolność lub niechęć do samodzielnego posługiwania się własnym rozumem bez kierowania się cudzym przewodnictwem.

30 Przesłanie fragmentu

Poprawna alternatywa: B

Wyjaśnienie:
Centralnym przesłaniem jest zachęta do samodzielnego myślenia i odpowiedzialnego korzystania z własnego rozumu.

31 Sapere aude

Przykładowa odpowiedź:
Sapere aude oznacza wezwanie do odwagi w samodzielnym posługiwaniu się rozumem.

Tłumaczenie dydaktyczne:
„Miej odwagę posługiwać się własnym rozumem."

32 Postawa zgodna z tekstem

Poprawna odpowiedź: D

Uzasadnienie:
Najlepiej pasuje osoba, która samodzielnie analizuje argumenty, sprawdza źródła i nie przyjmuje stanowiska jedynie dlatego, że zostało wypowiedziane przez autorytet lub większość.

33 Porównanie tekstów

Model odpowiedzi:
Oba teksty podkreślają znaczenie rozumu, ale robią to w innym kontekście. Pierwszy koncentruje się na poszukiwaniu pewnego fundamentu wiedzy, natomiast drugi akcentuje samodzielność i dojrzałość człowieka. W obu przypadkach rozum ma prowadzić do bardziej świadomego stosunku do własnych przekonań.

34 Interpretacja

Odpowiedź powinna zawierać:
- poprawne odniesienie do obu tekstów
- wskazanie różnicy
- uzasadniony wniosek.

35 Własne stanowisko

Nie ma jednej opinii poprawnej. Oczekiwana struktura:
Stanowisko → argument → krótkie uzasadnienie.

Przykład:
Zgadzam się z tym stanowiskiem, ponieważ samodzielna ocena własnych przekonań pozwala dostrzegać błędy i unikać bezrefleksyjnego przyjmowania cudzych opinii. Inne stanowisko również może być poprawne, jeśli jest logicznie uzasadnione.

NAJCZĘSTSZE BŁĘDY

- przepisywanie fragmentu bez wyjaśnienia
- odpowiedź zbyt ogólna
- brak odniesienia do tekstu
- mylenie własnej opinii ze stanowiskiem autora
- podanie przykładu bez odpowiedzi na pytanie

Rozprawka problemowa — jak zbudować dobrą odpowiedź?

Model myślenia zamiast gotowego tekstu

„Nie wystarczy wiele wiedzieć, trzeba dobrze myśleć."

— KARTEZJUSZ

TEMAT: Czy wolność człowieka polega przede wszystkim na możliwości wyboru, czy raczej na zdolności kierowania się rozumem?

KROK 1 — ODCZYTAJ PROBLEM

Temat przedstawia dwa sposoby rozumienia wolności:

- **wolność jako wybór**
- **wolność jako rozumne kierowanie sobą**

Czy możliwość wyboru automatycznie oznacza wolność?

KROK 2 — SFORMUŁUJ TEZĘ

Wariant A:

Wolność nie sprowadza się do samej możliwości wyboru, ponieważ wymaga również świadomego i odpowiedzialnego kierowania własnym działaniem.

Wariant B:

Możliwość wyboru jest podstawowym warunkiem wolności, ale dopiero refleksja i odpowiedzialność nadają temu wyborowi pełniejsze znaczenie.

Nie istnieje jedna obowiązkowa teza; ważne jest, by cały tekst uzasadniał wybrane stanowisko.

KROK 3 — DOBIERZ FILOZOFÓW

Arystoteles — cnota • rozum • panowanie nad działaniem
Stoicy — samokontrola • stosunek do rzeczy niezależnych od nas
Kant — autonomia • rozum • obowiązek
Egzystencjalizm — wybór • odpowiedzialność • tworzenie własnego stanowiska

Wystarczą dwa dobrze użyte odniesienia.

KROK 4 — ZBUDUJ ARGUMENT

TEZA › ARGUMENT › KONCEPCJA FILOZOFICZNA › WYJAŚNIENIE › WNIOSEK

Teza:	Wolność wymaga czegoś więcej niż samego wyboru.
Argument:	Człowiek może wybierać impulsywnie lub pod wpływem presji.
Odwołanie filozoficzne:	Kantowska autonomia zakłada kierowanie się zasadami rozumu.
Wniosek:	Dlatego możliwość wyboru sama w sobie nie musi oznaczać pełnej autonomii.

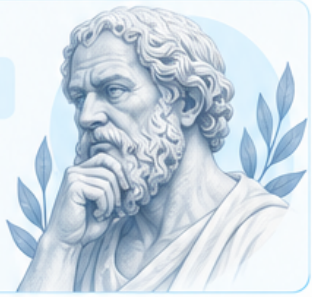

KROK 5 — UWZGLĘDNIJ KONTRARGUMENT

Można jednak twierdzić, że bez realnej możliwości wyboru nie można mówić o wolności. **Argument** ten pokazuje, że możliwość wyboru jest warunkiem wolności, ale nie rozstrzyga jeszcze, jak człowiek powinien z niej korzystać.

KROK 6 — ZAKOŃCZENIE

Nie wprowadzaj nowego filozofa ani nowego problemu.
Zakończenie powinno:

- wrócić do pytania,
- podsumować argumentację,
- sformułować końcowy wniosek.

CZEGO UNIKAĆ?

- ✗ streszczania historii filozofii
- ✗ wymieniania nazwisk bez wyjaśnienia
- ✗ argumentów niezwiązanych z tezą
- ✗ przykładów bez komentarza
- ✗ sprzeczności między początkiem a zakończeniem

Nie pokazuj wszystkiego, co wiesz. Pokaż to, co pomaga odpowiedzieć na problem.

MÓDULO 05

„Wynik testu to początek informacji, nie koniec nauki.”

— SENEKA

KRYTERIA OCENIANIA I AUTOANALIZA

Sprawdź nie tylko ile punktów zdobyłeś, ale także czego potrzebujesz do dalszej pracy

Analiza błędów pozwala zobaczyć, czy problem wynikał z braku wiedzy, niezrozumienia polecenia, błędu logicznego czy zbyt ogólnej odpowiedzi.

FILOZOFIA

Kryteria oceniania — zadania zamknięte

Jak policzyć wynik i czego naprawdę dowiadujesz się z punktów?

„Poznanie zaczyna się od szczerości wobec samego siebie.”

— SOKRATES

A PUNKTACJA

Zadania	Liczba zadań	Punkt za odpowiedź	Maksymalnie
01–08	8	1	8
09–16	8	1	8
17–24	8	1	8
Razem	**24**		**24**

Poprawna odpowiedź: **1 pkt**
Niepoprawna odpowiedź / brak odpowiedzi: **0 pkt**

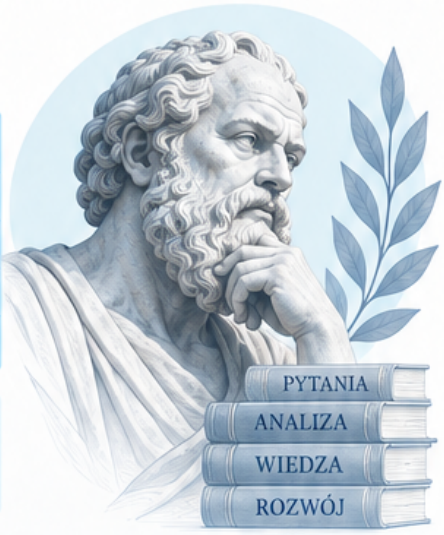

B TWÓJ WYNIK

Mój wynik: _____ / 24

Procent: _____ %

0 6 12 18 24

21–24 pkt	Bardzo dobre opanowanie części testowej.
17–20 pkt	Dobra podstawa; sprawdź pojedyncze luki.
12–16 pkt	Warto wrócić do kilku obszarów i ponownie rozwiązać zadania.
0–11 pkt	Najpierw uporządkuj podstawowe pojęcia i autorów, a następnie wykonaj test ponownie.

C WYNIK WEDŁUG TEMATU

Obszar	Wynik
Kultura logiczna	___ / 8
Historia filozofii i poznanie	___ / 8
Etyka, społeczeństwo, polityka	___ / 8

Wiedza o swoich mocnych i słabych stronach to pierwszy krok do mądrzejszej nauki.

ROZUMUJ
PLANUJ
ROZWIJAJ SIĘ

D NIE PATRZ TYLKO NA LICZBĘ

Dwie osoby z wynikiem 18/24 mogą potrzebować zupełnie innej powtórki. Jedna może mylić logikę. Druga może mylić autorów i pojęcia. Dlatego analizuj błędy według typu, a nie tylko według liczby punktów.

Kryteria oceniania — analiza tekstu

Co sprawia, że odpowiedź otwarta jest dobra?

4 FILARY DOBREJ ODPOWIEDZI

1 ZGODNOŚĆ Z TEKSTEM

Czy moja odpowiedź rzeczywiście wynika z fragmentu?

- nie przypisuje autorowi czegoś, czego nie powiedział
- nie zastępuje tekstu opinią osobistą
- używa informacji istotnych

2 PRECYZJA

Czy odpowiedziałem dokładnie na to, o co pytano?

Przykład nieprecyzyjnej odpowiedzi:
„Kant uważa, że trzeba myśleć."

Przykład lepszej odpowiedzi:
„Kant zachęca człowieka do samodzielnego posługiwania się rozumem zamiast bezrefleksyjnego podporządkowania się cudzym sądom."

3 UZASADNIENIE

Czy pokazałem, dlaczego moja odpowiedź jest trafna?

Sama teza bez uzasadnienia może być niewystarczająca w pytaniach interpretacyjnych.

4 POJĘCIA FILOZOFICZNE

Czy używam pojęć zgodnie z ich znaczeniem?

- autonomia
- racjonalizm
- empiryzm
- argument
- teza
- wniosek

SKALA AUTOOCENY

2 punkty	Odpowiedź poprawna, precyzyjna i właściwie uzasadniona.
1 punkt	Odpowiedź częściowo poprawna, ale niepełna albo zbyt ogólna.
0 punktów	Brak odpowiedzi lub odpowiedź niezgodna z tekstem / poleceniem.

Szczegółowa punktacja może zależeć od konkretnego zadania.

MINICHECKLISTA

- ☐ Czy odpowiedziałem na pytanie?
- ☐ Czy odwołałem się do tekstu?
- ☐ Czy wyjaśniłem swoją odpowiedź?
- ☐ Czy uniknąłem zbędnych informacji?
- ☐ Czy użyłem pojęć poprawnie?

Kryteria oceniania — rozprawka problemowa

Co decyduje o jakości argumentacji filozoficznej?

„Nie wystarczy dobrze myśleć, trzeba jeszcze dobrze uzasadniać."

— ARYSTOTELES

1 KRYTERIUM 1 — ROZUMIENIE PROBLEMU

- identyfikuję pytanie centralne
- nie uciekam od tematu
- rozumiem pojęcia kluczowe
- utrzymuję rozważanie przy problemie

Czy moja rozprawka odpowiada **na pytanie z tematu?**

2 KRYTERIUM 2 — JASNE STANOWISKO

Tekst powinien jasno pokazywać, czego broni autor odpowiedzi.

Błąd: wiele myśli, ale brak wyraźnej tezy.

problem → stanowisko

3 KRYTERIUM 3 — ARGUMENTACJA

- argumenty uzasadniają tezę
- są logicznie powiązane
- są wyjaśnione
- prowadzą do wniosków

✗ Kant pisał o autonomii. — *to informacja*

✓ Kantowskie pojęcie autonomii może wspierać tezę, że wolność wymaga zdolności kierowania się rozumem, ponieważ autonomia oznacza… — **to argument**

4 KRYTERIUM 4 — ODWOŁANIA FILOZOFICZNE

Imię filozofa samo w sobie nie wystarcza.

autor + właściwa koncepcja + związek z argumentem

Kant + autonomia + związek z wolnością racjonalną

5 KRYTERIUM 5 — SPÓJNOŚĆ

Każdy akapit powinien wnosić coś do rozwijającego się rozumowania.

WSTĘP
↓
ARGUMENT 1
↓
ARGUMENT 2
↓
KONTRARGUMENT / ROZWINIĘCIE
↓
WNIOSEK

6 KRYTERIUM 6 — PRECYZJA POJĘCIOWA

Nie używaj pojęć jak synonimów, jeśli nimi nie są.

wolność	≠	dowolność
tolerancja	≠	pełna zgoda
argument	≠	opinia
relatywizm	≠	pluralizm

AUTOOCENA ROZPRAWKI

Kryterium	Tak	Częściowo	Nie
Rozumiem problem	☐	☐	☐
Mam jasne stanowisko	☐	☐	☐
Argumenty wspierają tezę	☐	☐	☐
Poprawnie używam filozofii	☐	☐	☐
Tekst jest spójny	☐	☐	☐
Mam logiczne zakończenie	☐	☐	☐

Dobra rozprawka filozoficzna nie polega na pokazaniu jak największej liczby nazwisk. Polega na świadomym użyciu filozofii do rozwiązania problemu.

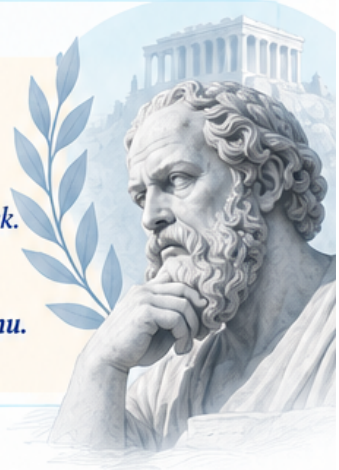

Model odpowiedzi analitycznej

Zobacz różnicę między odpowiedzią słabą, częściową i dobrze uzasadnioną

PRZYKŁADOWE PYTANIE

Dlaczego Kartezjusz stosuje zwątpienie metodyczne?

A

ODPOWIEDŹ A — ZA MAŁO

„Bo nie był pewny wiedzy."

Dlaczego to za mało?

- bardzo ogólna
- nie wyjaśnia funkcji metody
- nie pokazuje celu filozofa

NIEPEŁNA

B

ODPOWIEDŹ B — CZĘŚCIOWO POPRAWNA

„Kartezjusz wątpi w swoje przekonania, żeby sprawdzić, które z nich są prawdziwe."

Co już działa:

- ☐ wskazuje zwątpienie
- ☐ wskazuje cel sprawdzania przekonań

CZĘŚCIOWO POPRAWNA

Czego brakuje:

C

ODPOWIEDŹ C — DOBRZE UZASADNIONA

„Kartezjusz stosuje zwątpienie metodyczne, aby odrzucić przekonania, wobec których można mieć uzasadnione wątpliwości, i znaleźć taki fundament wiedzy, którego nie można podważyć."

Dlaczego działa:

- ☐ odpowiada bezpośrednio na pytanie
- ☐ używa właściwego pojęcia
- ☐ wyjaśnia działanie metody
- ☐ pokazuje jej cel

PRECYZYJNA I PEŁNA

DRUGI PRZYKŁAD

Co według Kanta oznacza samodzielność myślenia?

ZA MAŁO: „Żeby myśleć samemu."

LEPIEJ: „Samodzielność myślenia oznacza korzystanie z własnego rozumu zamiast biernego przyjmowania cudzych opinii."

FORMUŁA DOBREJ ODPOWIEDZI

ODPOWIEDŹ = jasna teza + właściwe pojęcie + krótkie wyjaśnienie + związek z pytaniem

MINI ĆWICZENIE

Weź jedną swoją odpowiedź z arkusza i popraw ją według powyższego schematu.

Moja pierwsza odpowiedź: _____

Moja poprawiona odpowiedź: _____

FILOZOFIA

Analiza błędów — czego naprawdę nauczył Cię ten test?

Nie zapisuj tylko wyniku. Sprawdź, dlaczego pojawił się każdy błąd.

„Poznanie własnej niewiedzy jest początkiem mądrości."
— SOKRATES

1 MÓJ WYNIK

Zadania zamknięte: _____ / 24
Analiza tekstu: _____ pkt
Rozprawka: _____ pkt
Łącznie: _____ pkt

Data wykonania testu: _____
Czas pracy: _____

Sam wynik nie pokazuje jeszcze, czego potrzebujesz do dalszej nauki. Najważniejsze pytanie brzmi: skąd wzięły się moje błędy?

2 JAKI TO BYŁ BŁĄD?

A. BRAK WIEDZY

Nie znałem pojęcia, autora albo stanowiska.

Nie pamiętałem różnicy między empiryzmem a racjonalizmem.

B. POMYLENIE POJĘĆ

Znałem temat, ale pomyliłem podobne pojęcia.

- pluralizm ↔ relatywizm
- argument ↔ opinia
- dedukcja ↔ indukcja
- obowiązek ↔ skutek działania

C. NIEZROZUMIENIE POLECENIA

Wiedziałem coś o temacie, ale odpowiedziałem na inne pytanie niż to zadane.

Polecenie: „Wyjaśnij..."
Odpowiedź: tylko definicja, bez wyjaśnienia.

D. BŁĄD W ROZUMOWANIU

Informacje były mi znane, ale wyciągnąłem niewłaściwy wniosek.

- uznałem korelację za przyczynę
- potraktowałem analogię jako dowód
- odwróciłem zdanie warunkowe

E. ZBYT OGÓLNA ODPOWIEDŹ

Moja odpowiedź była częściowo trafna, ale zabrakło precyzji.

✗ Kant mówi o rozumie.
✓ Kant podkreśla samodzielne korzystanie z rozumu jako warunek intelektualnej dojrzałości.

F. POŚPIECH / BRAK UWAGI

Znałem odpowiedź, ale źle przeczytałem pytanie albo zaznaczyłem inną opcję.

- pominąłem słowo „nie"
- nie przeczytałem wszystkich odpowiedzi
- pomyliłem numer pytania
- zbyt szybko wybrałem pierwszą prawdopodobną odpowiedź

3 TABELA ANALIZY BŁĘDÓW

Wpisuj przede wszystkim te zadania, z których możesz wyciągnąć konkretny wniosek do dalszej nauki.

Zadanie	Moja odpowiedź	Poprawna odpowiedź	Typ błędu	Co powinienem powtórzyć?
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				

4 MOJE NAJCZĘSTSZE BŁĘDY

- ☐ brak wiedzy
- ☐ mylenie pojęć
- ☐ niezrozumienie polecenia
- ☐ błąd w rozumowaniu
- ☐ zbyt ogólne odpowiedzi
- ☐ pośpiech / brak uwagi

Mój najczęstszy problem to: _____

Co zrobię inaczej przy następnym teście?

5 ZNAŁEM CZY ZGADŁEM?

Przejrzyj również poprawne odpowiedzi. Czy znałem odpowiedź, czy tylko ją zgadłem?

Zadanie	Wiedziałem	Nie byłem pewny	Zgadłem
1.	☐	☐	☐
2.	☐	☐	☐
3.	☐	☐	☐
4.	☐	☐	☐

Odpowiedź zaznaczona poprawnie przez przypadek nadal może wskazywać temat wymagający powtórki.

6 3 RZECZY, KTÓRE JUŻ POTRAFIĘ

Po tym teście wiem, że dobrze radzę sobie z:

1. _____
2. _____
3. _____

Analiza testu powinna pokazać zarówno luki, jak i mocne strony.

7 3 RZECZY DO POPRAWY

Najważniejsze obszary do powtórki:

1. _____ Priorytet: ☐ wysoki ☐ średni ☐ niski
2. _____ Priorytet: ☐ wysoki ☐ średni ☐ niski
3. _____ Priorytet: ☐ wysoki ☐ średni ☐ niski

8 NAJWAŻNIEJSZA ZASADA

BŁĄD + ANALIZA = INFORMACJA DO NAUKI

Pomyliłem empiryzm z racjonalizmem. → Powtórzę różnice i zrobię 5 nowych przykładów.

Nie wystarczy wiedzieć, że odpowiedź była błędna. Spróbuj nazwać powód błędu i przypisać mu konkretne działanie naprawcze.

FILOZOFIA

Twój plan powtórki po teście

Zamień wynik w konkretny plan działania

„Nie chodzi o to, aby wiedzieć więcej, ale aby lepiej myśleć."
— ARYSTOTELES

1 ZACZNIJ OD DIAGNOZY

TEST → SPRAWDZENIE → ANALIZA BŁĘDÓW → POWTÓRKA → NOWE ZADANIA → PONOWNY TEST

Najskuteczniejsza powtórka nie zaczyna się od ponownego czytania wszystkiego. **Zaczyna się** od wskazania konkretnych luk.

2 MOJE 3 PRIORYTETY

PRIORYTET 1	PRIORYTET 2	PRIORYTET 3
Temat: _____	Temat: _____	Temat: _____
Dlaczego wymaga powtórki? _____	Dlaczego wymaga powtórki? _____	Dlaczego wymaga powtórki? _____
Co dokładnie powtórzę? _____	Co dokładnie powtórzę? _____	Co dokładnie powtórzę? _____
Jak sprawdzę postęp? _____	Jak sprawdzę postęp? _____	Jak sprawdzę postęp? _____

3 PLAN NA 7 DNI

DZIEŃ 1 ANALIZA

Cel: zrozumieć błędy.

- ☐ sprawdzam każde błędne zadanie
- ☐ określam typ błędu
- ☐ wybieram trzy priorytety

Notatka:

DZIEŃ 2 KULTURA LOGICZNA

Powtórz, jeśli potrzebujesz:

- przesłanka i wniosek
- zdanie logiczne
- dedukcja i indukcja
- błędy argumentacyjne
- zdania warunkowe
- analogia

Moje zadanie:

DZIEŃ 3 AUTORZY I POJĘCIA

Sokrates; Platon; Arystoteles; filozofia średniowieczna; Kartezjusz; empiryzm; racjonalizm; Kant.

Cel: Nie tylko rozpoznać nazwisko, ale również umieć odpowiedzieć: „Z jakim problemem i pojęciem kojarzy się ten filozof?"

Moje zadanie:

DZIEŃ 4 ETYKA I FILOZOFIA POLITYCZNA

etyka cnót; obowiązek; utylitaryzm; stoicyzm; epikureizm; wolność; odpowiedzialność; umowa społeczna; pluralizm; tolerancja

Moje zadanie:

DZIEŃ 5 ANALIZA TEKSTU

Wybierz fragment i odpowiedz:

1. Jaka jest teza?
2. Jakie pojęcie jest najważniejsze?
3. Jak autor uzasadnia stanowisko?
4. Jaki wniosek wynika z tekstu?

- ☐ potrafię wskazać tezę
- ☐ potrafię odróżnić argument od przykładu
- ☐ potrafię wyjaśnić pojęcie własnymi słowami
- ☐ potrafię sformułować krótki wniosek

DZIEŃ 6 ROZPRAWKA

Problem: _____
Teza: _____
Argument 1: _____
Filozof / pojęcie: _____
Argument 2: _____
Kontrargument: _____
Wniosek: _____

Dobry plan jest często ważniejszy niż szybkie rozpoczęcie pisania.

DZIEŃ 7 MINI POWTÓRKA

- rozwiązuję ponownie bez zaglądania do klucza
- wyjaśniam na głos, dlaczego odpowiedź jest poprawna
- poprawiam jedną odpowiedź otwartą
- robię nowy plan rozprawki

- ☐ ponownie rozwiązuję błędne zadania
- ☐ sprawdzam, czy rozumiem poprawną odpowiedź
- ☐ poprawiam jedną odpowiedź otwartą
- ☐ powtarzam najtrudniejszy temat

4 METODA 3 PYTAŃ

1 CO TO JEST?
Czy potrafię wyjaśnić pojęcie własnymi słowami?

2 Z CZYM TO POŁĄCZĘ?
Czy potrafię wskazać autora, problem albo stanowisko?

3 CZY POTRAFIĘ TEGO UŻYĆ?
Czy potrafię rozwiązać zadanie albo zastosować pojęcie w argumentacji?

WIEM → ROZUMIEM → STOSUJĘ

5 NIE UCZ SIĘ TYLKO NAZWISK

Kant	Platon
problem: jak uzasadnić moralność?	**problem:** czym różni się wiedza od pozoru?
pojęcie: obowiązek / autonomia	**pojęcia:** idee / jaskinia / poznanie
zasada: działanie powinno opierać się na regule możliwej do pomyślenia jako powszechna	**zastosowanie:** analiza relacji między opinią a wiedzą
zastosowanie: analiza konkretnej decyzji moralnej	

Filozofia staje się łatwiejsza, gdy uczysz się relacji między problemami, pojęciami i argumentami — nie samych nazwisk.

6 DATA PONOWNEGO TESTU

Wrócę do tego arkusza:
Data: ___ / ___ / _____

Przed powtórką:

- ☐ powtórzyć trzy priorytety
- ☐ przeanalizować błędy
- ☐ wykonać dodatkowe zadania
- ☐ poprawić odpowiedzi otwarte
- ☐ przygotować nowy plan rozprawki

7 PORÓWNAJ WYNIKI

	Pierwsza próba	Druga próba
Zadania zamknięte	___ / 24	___ / 24
Analiza tekstu	___	___
Rozprawka	___	___
Najtrudniejszy obszar	_____	_____
Największa poprawa	—	_____

Co poprawiło się najbardziej? _____
Co nadal wymaga pracy? _____

8 MOJE ZDANIE NA KONIEC

Po wykonaniu tego testu wiem, że...
_____
_____

Najbardziej chcę poprawić...
_____

Przy kolejnym arkuszu zwrócę szczególną uwagę na...
_____

„Postęp rodzi się z wytrwałości, nie z doskonałości."
— SENEKA

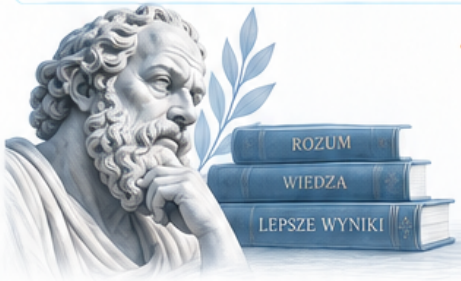

TEST TO NIE WYROK. TO MAPA.

Pokazuje, co już potrafisz, gdzie pojawiają się trudności i jaki powinien być następny krok.
Analizuj. Poprawiaj. Wracaj do trudnych tematów. Sprawdzaj postęp.

WIEDZA → ROZUMIENIE → ARGUMENTACJA → POSTĘP